

PWYLLGOR	PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU
DYDDIAD	19 GORFFENNAF 2018
TEITL	HUNANASESIAD O EFFEITHIOLRWYDD Y PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU
PWRPAS YR ADRODDIAD	CYFLWYNO DULL AWGRYMEDIG AR GYFER ASESU EFFEITHIOLRWYDD Y PWYLLGOR, AC YSTYRIED DULL PRIODOL O'I ROI AR WAITH
AWDUR	DEWI MORGAN, UWCH REOLWR REFENIW A RISG
GWEITHREDIAD	YSTYRIED Y CYNNWYS, CYNNWYS SYLWADAU ARNO, A PENDERFYNU OS AM GYNNAL HUNANASESIAD

1. CYFLWYNIAD

- 1.1 Mae gan y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu rôl allweddol o fewn trefniadau llywodraethu'r awdurdod – hwn yw'r Pwyllgor sydd wedi ei ddynodi fel “y rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu”. Golyga hyn fod ganddo'r dasg o sicrhau fod trefniadau llywodraethu'r Cyngor yn gadarn.
- 1.2 Fel canlyniad i'r cyfrifoldeb yma, disgwylir fod y Pwyllgor yn cynnaf hunan-asesiad cyfnodol o'i effeithiolrwydd.
- 1.3 Cynhaliwyd yr hunan-asesiad tebyg olaf ym Mai 2016. Gan fod y Cyngor cyfredol bellach yn ei ers blwyddyn, a CIPFA wedi cyhoeddi canllawiau newydd y bwyllgorau archwilio ym Mai 2018, argymhellir fod y Pwyllgor yn ystyried os yw ymarferiad hunan-asesiad newydd yn amserol rŵan.

2. CANLLAWIAU CIPFA

- 2.1 Yng Nghanllawiau Statudol Llywodraeth Cymru a wnaed o dan Fesur Llywodraeth Leol 2011 (Mehfin 2012), nodir fod y Llywodraeth eisoes wedi cymeradwyo cyhoeddiad CIPFA, “*Audit Committees: Practical Guidance for Local Authorities*”, ei fod yn parhau i wneud hynny, a'i fod yn cynghori awdurdodau lleol i fwrw golwg ar y dogfennau hyn fel rhai atodol i'r canllawiau statudol.
- 2.2 Roedd cyhoeddiad CIPFA wedi ei gyhoeddi yn wreiddiol yn 2005, a nodir yn y canllawiau statudol eu hunain eu bod wedi dyddio erbyn 2012. Cyhoeddwyd fersiwn newydd o “*Audit Committees: Practical Guidance for Local Authorities*” yn 2013, ac mae fersiwn pellach wedi cael ei gyhoeddi yn 2018.
- 2.3 Cynhaliwyd hyfforddiant i aelodau'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu, “*Cyfrifoldebau'r Pwyllgor Archwilio*”, ar 14 Mehefin 2017. Yn y digwyddiad hwnnw, rhannwyd copi o *Datganiad Sefyllfa CIPFA: Pwyllgorau Archwilio Mewn Awdurdodau Lleol a'r Heddlu* gyda'r aelodau. Mae'r canllawiau newydd yn cynnwys Datganiad Sefyllfa newydd; mae copi ohono i'w gael yn Atodiad 1.

3. CYNNAL HUNANASESIAD

- 3.1 Mae canllawiau CIPFA hefyd yn cynnwys arfau er mwyn cynorthwyo aelodau pwyllgorau archwilio i gynnal hunan-asesiad. Yn gyntaf, mae **Hunanasesiad o Ymarfer Da**, sy'n darparu adolygiad lefel uchel sy'n ymgorffori'r egwyddorion allweddol a nodir yn Natganiad Sefyllfa CIPFA ac yn y canllawiau. Yn ail, ceir tabl ar gyfer **Gwerthuso Effeithiolrwydd y Pwyllgor Archwilio** er mwyn asesu lle mae eu Pwyllgor yn gweithredu yn y ffordd mwyaf effeithiol, a lle mae sgôp i wneud mwy. Mae'r rhain wedi eu cynnwys yn Atodiadau 2 a 3.
- 3.2 Fel y gwelir, nid yw'r ddogfennau asesu yn faith nac yn gymhleth, ond os am fanteisio ohonynt bydd angen neilltuo amser penodol i ymgymryd â'r gwaith – nid yw cyfarfod pwyllgor ffurfiol yn fforwm addas.
- 3.3 Gofynnir, felly, i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu ystyried cynnal gweithdy o'i aelodau gyda hwylusyddion yn ystod Medi neu Hydref 2018, er mwyn cynnal ei asesiad ei hun o'i effeithiolrwydd.

3.4 Byddai canlyniad yr asesiad yn dystiolaeth ar gyfer cofrestr risg y Cyngor (risg **L18**, *Trefniadau rheolaeth fewnol anaddas, sy'n golygu unai nad ydym yn gwarchod rhag risgiau, neu yn gwastraffu adnoddau ar or-reoli*) ac fel canlyniad i'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol.

4. ARGYMHELLIAD

4.1 Gofynnir i'r Pwyllgor Archwilio ystyried os am drefnu gweithdy yn ystod Medi neu Hydref 2018 er mwyn cynnal hunanasesiad o'r effeithiolrwydd, ac os yw'n gytûn, i benderfynu ar leoliad.

Datganiad Safbwynt CIPFA: Pwyllgorau Archwilio mewn Awdurdodau Lleol a'r Heddlu

Mae cwmpas y datganiad hwn yn cynnwys yr holl brif awdurdodau lleol yn y DU, y pwyllgorau archwilio ar gyfer comisiynwyr heddlu a throseddau a phrif gwnstabiliaid yng Nghymru a Lloegr, a phwyllgorau archwilio awdurdodau tân ac achub.

1. Mae Pwyllgorau Archwilio yn elfen allweddol o fframwaith lywodraethu awdurdod. Eu swyddogaeth yw darparu adnodd annibynnol a lefel uchel i gefnogi llywodraethu da a rheolaeth ariannol gyhoeddus gref.
2. Pwrpas y Pwyllgor Archwilio yw i ddarparu sicrwydd annibynnol i'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu am ddigonolrwydd y fframwaith rheoli risg, yr amgylchedd reolaeth fewnol, a chywirdeb adrodd ariannol a'r prosesau llywodraethu blynyddol. Trwy oruchwylio archwilio mewnol ac allanol mae'n gwneud cyfraniad pwysig i sicrhau bod trefniadau sicrwydd effeithiol yn eu lle.
3. Dylai pwyllgorau archwilio awdurdodau a'r heddlu fabwysiadu model sy'n sefydlu'r pwyllgor fel bod yn annibynnol ac effeithiol. Dylai'r pwyllgor:
 - weithredu fel y prif swyddogaeth anweithredol, ymgynghorol sy'n cefnogi'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu.
 - mewn awdurdodau lleol, fod yn annibynnol o'r weithrediaeth a swyddogaethau craffu
 - mewn cyrff heddlu, fod yn annibynnol o gyfrifoldebau gweithredol y Comisiynydd Heddlu a Throsedd neu'r Brif Gwnstabl.
 - gael hawliau mynediad clir i bwyllgorau/swyddogaethau eraill, er enghraifft craffu a'r gwasanaeth pwyllgorau, byrddau rheoli risg corfforaethol a grwpiau strategol eraill.
 - fod yn atebol yn uniongyrchol i Fwrdd yr awdurdod neu gyrff cyfatebol
4. Swyddogaethau craidd y pwyllgor archwilio yw i:
 - Cael ei fodloni bod datganiadau sicrwydd yr awdurdod, gan gynnwys y Datganiad Llywodraethu Blynyddol, yn adlewyrchu'n briodol yr amgylchedd risg ac unrhyw gamau gweithredu sydd eu hangen i'w wella, a dangos sut mae llywodraethu yn cefnogi cyflawniad amcanion yr awdurdod.
 - Mewn perthynas â swyddogaethau archwilio mewnol yr awdurdod:
 - goruchwylio ei annibyniaeth, gwrthrychedd, perfformiad a phroffesiynoldeb
 - cefnogi effeithiolrwydd y broses archwilio mewnol
 - hyrwyddo'r defnydd effeithiol o archwilio mewnol o fewn y fframwaith sicrwydd.
 - Ystyried effeithiolrwydd trefniadau rheoli risg yr awdurdod a'r amgylchedd rheolaeth, gan adolygu proffil risg y sefydliad a'r sicrwydd y cymerir camau ar faterion sy'n ymwneud â risg, gan gynnwys partneriaethau a chydweithio gyda sefydliadau eraill.
 - Monitro effeithiolrwydd yr amgylchedd rheoli, gan gynnwys trefniadau ar gyfer sicrhau gwerth am arian, cefnogi safonau a moeseg ac i reoli amlygiad yr awdurdod i'r risgiau o dwyll a llygredd.
 - Ystyried adroddiadau ac argymhellion archwilwyr allanol ac asiantaethau arolygu a'u goblygiadau ar gyfer llywodraethu, rheoli risg neu reolaeth.
 - Cynorthwyo cydberthnasau effeithiol rhwng archwilio allanol ac archwilio mewnol, asiantaethau arolygu a chyrff perthnasol eraill, ac annog hyrwyddo gwerth y broses archwilio.

- Adolygu'r datganiadau ariannol, barn yr archwilydd allanol ac adroddiadau i aelodau, a monitro camau gweithredu rheolwyr wrth ymateb i'r materion a godwyd gan yr archwilwyr allanol.
5. Gall pwyllgor archwilio hefyd gefnogi ei awdurdod gan ymgymryd â rôl ehangach mewn meysydd eraill gan gynnwys:
- Ystyried materion llywodraethu, risg neu reolaeth ar gais swyddogion statudol neu bwyllgorau eraill.
 - Gweithio gyda'r pwyllgorau safonau a moeseg lleol i gefnogi gwerthoedd moesegol
 - Adolygu a monitro trefniadau rheolaeth trysorlys yn unol â Chod Ymarfer Rheolaeth Trysorlys CIPFA, *Treasury Management in the Public Services: Code of Practice and Cross-Sectoral Guidance Notes* (CIPFA, 2017).
 - Darparu trosolwg o adroddiadau cyhoeddus eraill, megis yr adroddiad blynyddol.
6. Nodweddir pwyllgorau archwilio da gan:
- Aelodaeth sy'n gytbwys, gwrthrychol, annibynnol o feddwl, yn wybodus ac wedi eu hyfforddi'n briodol i gyflawni eu rôl. Bydd balans gwleidyddol pwyllgor ffurfiol o'r cyngor yn adlewyrchu balans gwleidyddol y Cyngor, ond mae'n bwysig cael y balans cywir o brofiad anwleidyddol.
 - Aelodaeth sy'n gefnogol i egwyddorion llywodraethu da a defnydd ymarferol yr egwyddorion hyn tuag at gyflawni amcanion y sefydliad.
 - Cadeirydd cryf, annibynnol o feddwl sy'n arddangos ddyfnder o wybodaeth, sgiliau a diddordeb. Mae angen nifer o rinweddau personol i fod yn gadeirydd effeithiol, ond yn allweddol i'r rhain mae:
 - hybu trafodaeth agored, anwleidyddol
 - rheoli cyfarfodydd i gynnwys pob busnes ac annog dynesad didwyll gan bawb sy'n cymryd rhan
 - diddordeb mewn a gwybodaeth am reolaeth ariannol a rheolaeth risg, archwilio, cysyniadau a safonau cyfrifwaith, a'r drefn rheolaethol
 - Agweddau diduedd – yn trin archwilwyr, y weithrediaeth a rheolwyr yn deg.
 - Y gallu i herio'r weithrediaeth ac uwch reolwyr pan fydd angen.
7. Er mwyn ymgymryd â'i rôl yn effeithiol dylai'r pwyllgor:
- Gyfarfod yn rheolaidd – o leiaf bedair gwaith y flwyddyn, a chael polisi clir ar yr eitemau hynny a ystyrir yn breifat a'r rhai i'w hystyried yn gyhoeddus.
 - Allu cwrdd yn breifat ac ar wahân gyda'r archwilydd allanol a gyda phennaeth archwilio mewnol.
 - Cynnwys, fel mynychwyr rheolaidd, y prif swyddog(ion) ariannol, y Prif Weithredwr, Pennaeth Archwilio Mewnol a'r archwilydd allanol. Gall mynychwyr eraill gynnwys y swyddog monitro (ar gyfer materion safonau) a phennaeth adnoddau (lle mae swydd o'r fath yn bodoli). Dylai'r swyddogion hyn hefyd allu cael mynediad at y Pwyllgor, neu'r Cadeirydd, fel sy'n ofynnol.
 - Gael yr hawl i alw unrhyw swyddogion neu asiantaethau yr awdurdod fel sy'n ofynnol, tra'n cydnabod annibyniaeth y prif gwnstabl mewn perthynas â materion heddlua gweithredol.
 - Adrodd yn rheolaidd ar eu gwaith i'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu, ac adrodd o leiaf yn flynyddol ar asesiad o'u perfformiad. Dylai adroddiad cyhoeddus blynyddol arddangos sut mae'r pwyllgor wedi cyflawni ei dyletswyddau.

Hunanasesiad o Ymarfer Da

Mae'r atodiad hwn yn darparu adolygiad lefel uchel sy'n ymgorffori'r egwyddorion allweddol a nodir yn *Datganiad Sefyllfa CIPFA: Pwyllgorau Archwilio Mewn Awdurdodau Lleol a'r Heddlu a'r* cyhoeddiad hwn. Lle mae gan bwyllgor archwilio raddfa uchel o berfformiad yn erbyn yr egwyddorion o arfer da, mae'n arwydd bod sail gadarn i'r Pwyllgor ac fod aelodaeth wybodus ganddo. Mae'r rhain yn ffactorau hanfodol wrth ddatblygu pwyllgor archwilio effeithiol.

Gellir defnyddio hunanasesiad rheolaidd i gefnogi cynllunio rhaglen waith y Pwyllgor Archwilio a'i gynlluniau hyfforddi. Gall hefyd lywio'r adroddiad blynyddol.

	Cwestiynau Ymarfer Da	Ydi	Rhannol	Na
Pwrpas a llywodraethu y Pwyllgor Archwilio				
1	Oes gan yr awdurdod bwyllgor archwilio penodol?			
2	Ydi'r Pwyllgor Archwilio yn adrodd yn uniongyrchol i'r Cyngor llawn? (Yn berthnasol i Lywodraeth Leol yn unig.)			
3	A yw'r cylch gorchwyl yn nodi pwrpas y pwyllgor yn glir yn unol â datganiad sefyllfa CIPFA?			
4	A yw rôl a pwrpas y Pwyllgor Archwilio wedi ei ddeall a'i dderbyn ar draws yr awdurdod?			
5	A yw'r Pwyllgor Archwilio yn darparu cefnogaeth i'r awdurdod wrth fodloni gofynion llywodraethu da?			
6	A yw'r trefniadau i ddal y Pwyllgor i gyfrif am ei berfformiad yn gweithredu'n foddhaol?			
Swyddogaethau'r Pwyllgor				
7	A yw cylch gorchwyl y pwyllgor mynd i'r afael yn echblyg â'r holl feysydd craidd a nodwyd yn natganiad sefyllfa CIPFA?			
	<ul style="list-style-type: none"> • llywodraethu da • fframwaith sicrwydd, gan gynnwys trefniadau partneriaeth a chydweithio • archwilio mewnol • archwilio allanol • adrodd ariannol • rheolaeth risg • gwerth am arian neu gwerth gorau • atal twyll a llygredigaeth • cefnogi'r fframwaith foesegol 			
8	A gynhelir gwerthusiad blynyddol i asesu os yw'r Pwyllgor yn cyflawni ei gylch gorchwyl ac os rhoddwyd ystyriaeth ddigonol i'r holl feysydd craidd?			
9	A yw'r Pwyllgor Archwilio wedi ystyried y meysydd ehangach a nodwyd yn Natganiad Sefyllfa CIPFA a p'un a fyddai'n briodol i'r Pwyllgor ymgymryd â hwy?			
10	Lle canfuwyd fod y sylw a roddwyd i feysydd craidd yn gyfyngedig, oes cynlluniau ar waith i fynd i'r afael â hyn?			
11	Ydi'r Pwyllgor wedi cadw at ei rôl o beidio cynghori drwy beidio ymgymryd ag unrhyw bwerau gwneud penderfyniadau nad ydynt yn unol â'i bwrpas diben craidd?			

Aelodaeth a chefnogaeth				
12	A ddewiswyd strwythur a chyfansoddiad pwyllgor archwilio effeithiol? Dylai hyn gynnwys: <ul style="list-style-type: none"> • bod ar wahân o'r weithrediaeth • cymysgedd addas o wybodaeth a sgiliau ymhlith yr aelodau • maint pwyllgor nad yw'n anhylaw • rhoddwyd ystyriaeth i gynnwys o leiaf un aelod annibynnol (lle nad yw hyn eisoes yn fandadol). 			
13	Yw'r aelodau annibynnol sydd wedi eu penodi i'r Pwyllgor wedi'u recriwtio mewn ffordd agored a thryloyw a gymeradwywyd gan y cyngor llawn neu PCC a'r Prif Gwnstabl fel y bo'n briodol ar gyfer y sefydliad?			
14	Ydi Cadeirydd y Pwyllgor yn meddu ar yr wybodaeth a sgiliau priodol?			
15	A oes trefniadau ar waith i gefnogi'r Pwyllgor gyda sesiynau briffio a hyfforddiant?			
16	A yw aelodaeth y Pwyllgor wedi eu hasesu yn erbyn y fframwaith gwybodaeth a sgiliau craidd ac wedi'i gael yn foddhaol?			
17	Oes gan y Pwyllgor gysylltiadau gweithio da gyda phobl allweddol a sefydliadau, gan gynnwys archwilio allanol, archwilio mewnol a'r prif swyddog ariannol?			
18	A ddarperir ysgrifenyddiaeth a chymorth gweinyddol digonol i'r Pwyllgor?			
Effeithiolrwydd y Pwyllgor				
19	Ydi'r Pwyllgor wedi cael adborth ar ei berfformiad gan y rheini sy'n rhyngweithio gyda'r Pwyllgor neu'n dibynnu ar ei waith?			
20	Yw cyfarfodydd yn effeithiol gyda lefel dda o drafodaeth ac ymgysylltu gan yr holl Aelodau?			
21	Mae'r Pwyllgor yn ymgysylltu ag amrywiaeth eang o arweinwyr a rheolwyr, gan gynnwys trafod darganfyddiadau'r archwiliad, risgiau a chynlluniau gweithredu gyda swyddogion cyfrifol?			
22	Yw'r Pwyllgor yn gwneud argymhellion ar gyfer gwella llywodraethu, risg a rheolaeth a'r rhain yn cael eu gweithredu?			
23	A yw'r Pwyllgor wedi gwerthuso os yw, a sut, y mae'n ychwanegu gwerth i'r sefydliad?			
24	Oes gan y Pwyllgor gynllun gweithredu i wella unrhyw feysydd o wendid?			
25	Yw'r Pwyllgor yn cyhoeddi adroddiad blynyddol i gyfrif am ei berfformiad ac egluro ei waith?			

Gwerthuso Effeithiolrwydd y Pwyllgor Archwilio

Allwedd i'r Aseiad

- 5 Mae tystiolaeth glir ar gael o nifer o ffynonellau fod y Pwyllgor yn weithredol wrth gefnogi gwelliannau ar draws pob agwedd o'r maes hwn. Mae modd adnabod y gwelliannau a wnaed yn hawdd.
- 4 Tystiolaeth glir o rai ffynonellau fod y Pwyllgor yn weithredol ac yn effeithiol wrth gefnogi gwelliannau ar draws rhai agweddau o'r maes hwn.
- 3 Mae'r Pwyllgor wedi cael profiad gymysg wrth gefnogi gwelliant yn y maes hwn. Ceir peth tystiolaeth sy'n dangos eu heffaith ond mae bylchau sylweddol hefyd.
- 2 Ceir rhywfaint o dystiolaeth fod y Pwyllgor wedi cefnogi'r gwelliannau, ond mae effaith y cymorth hwn yn gyfyngedig.
- 1 Ni ellir gweld unrhyw dystiolaeth fod y Pwyllgor Archwilio wedi cefnogi'r gwelliannau yn y maes hwn.

Meysydd lle y gall y Pwyllgor Archwilio ychwanegu gwerth drwy gefnogi gwelliant	Enghreifftiau o sut y gall y Pwyllgor Archwilio ychwanegu gwerth a darparu tystiolaeth o effeithiolrwydd	Hunanwerthuso, enghreifftiau, meysydd o gryfder a gwendid	Aseiad cyffredinol: 5 – 1 allwedd uchod
Hyrwyddo egwyddorion llywodraethu da a'u cymhwyso i'r drefn o wneud penderfyniadau.	<ul style="list-style-type: none"> • Cefnogi datblygiad côd llywodraethu lleol • Darparu adolygiad cadarn o'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol a'r sicrwydd sy'n ei ategu. • Gweithio gydag aelodau allweddol i wella eu dealltwriaeth o'r DLIB a'u cyfraniad iddo. • Yn cefnogi adolygiadau/archwiliadau o'r trefniadau llywodraethu. • Cymryd rhan mewn hunanasesiadau o drefniadau llywodraethu. • Gweithio gyda pwyllgorau archwilio partneriaid i adolygu trefniadau llywodraethu mewn partneriaethau. 		
Cyfrannu at ddatblygu amgylchedd rheolaeth effeithiol.	<ul style="list-style-type: none"> • Mynd ati i fonitro gweithrediad argymhellion archwilwyr. • Annog perchnogaeth y fframwaith rheoli mewnol gan reolwyr priodol. • Codi pryderon sylweddol dros reolaethau gydag uwch reolwyr priodol. 		
Cefnogi sefydlu trefniadau ar gyfer llywodraethu risg ac ar gyfer trefniadau effeithiol i reoli risgiau.	<ul style="list-style-type: none"> • Adolygu trefniadau rheoli risg a'u heffeithiolrwydd, e.e. meincnodi rheolaeth risg. • Monitro gwelliannau. • Dal perchenogion risg i gyfrif am risgiau strategol/mawr. 		
Rhoi cyngor ar ddigonolrwydd y fframwaith sicrwydd ac ystyried p'un ai yw sicrwydd yn cael eu defnyddio'n effeithlon ac yn effeithiol.	<ul style="list-style-type: none"> • Wedi pennu ei anghenion sicrwydd, gan nodi bylchau neu orgyffwrdd mewn sicrwydd. • Yn ceisio symleiddio'r drefn o gasglu ac adrodd ar sicrwydd. • Adolygu effeithiolrwydd darparwyr sicrwydd, e.e. archwilio mewnol, rheoli risg, archwilio allanol. 		

Meysydd lle y gall y Pwyllgor Archwilio ychwanegu gwerth drwy gefnogi gwelliant	Enghreifftiau o sut y gall y Pwyllgor Archwilio ychwanegu gwerth a darparu tystiolaeth o effeithiolrwydd	Hunanwerthuso, enghreifftiau, meysydd o gryfder a gwendid	Asesiad cyffredinol: 5 – 1 allwedd uchod
Cefnogi ansawdd y weithgaredd archwilio mewnol, yn arbennig wrth gefnogi ei annibyniaeth sefydliadol	<ul style="list-style-type: none"> • Adolygu'r siarter archwilio a'r trefniadau adrodd swyddogaethol. • Asesu effeithiolrwydd y trefniadau archwilio mewnol, gan herio'n adeiladol a chefnogi gwelliannau • Mynd ati i gefnogi sicrwydd ansawdd a rhaglen wella archwilio mewnol 		
Helpu i gyflawni nodau ac amcanion yr awdurdod drwy helpu i sicrhau trefniadau llywodraethu, risg, rheolaeth a sicrwydd priodol.	<ul style="list-style-type: none"> • Adolygu sut mae'r trefniadau llywodraethu yn cefnogi cyflawniad canlyniadau cynaliadwy • Adolygu prosiectau a rhaglenni mawr er mwyn sicrhau bod trefniadau llywodraethu a sicrwydd ar waith. • Adolygu effeithiolrwydd y trefniadau rheoli perfformiad. 		
Cefnogi datblygiad trefniadau cadarn ar gyfer sicrhau gwerth am arian.	<ul style="list-style-type: none"> • Gwneud yn siŵr bod sicrwydd o ran trefniadau gwerth am arian wedi eu cynnwys yn y sicrwydd a dderbynnir gan y Pwyllgor Archwilio. • Ystyried sut y bydd perfformiad o ran gwerth am arian yn cael ei werthuso fel rhan o'r DLIB. 		
Helpu'r awdurdod i weithredu gwerthoedd llywodraethu da, gan gynnwys trefniadau effeithiol ar gyfer mynd i'r afael â risgiau twyll a llygredd.	<ul style="list-style-type: none"> • Adolygu'r trefniadau yn erbyn y safonau sydd wedi eu gosod allan yn y Côt Ymarfer ar Reoli Risg Twyll a Llygredigaeth (CIPFA, 2014). • Adolygu risgiau twyll ac effeithiolrwydd strategaeth y sefydliad i fynd i'r afael â'r risgiau hynny. • Asesu effeithiolrwydd y trefniadau llywodraethu moesegol ar gyfer staff a llywodraethwyr. 		

Meysydd lle y gall y Pwyllgor Archwilio ychwanegu gwerth drwy gefnogi gwelliant	Enghreifftiau o sut y gall y Pwyllgor Archwilio ychwanegu gwerth a darparu tystiolaeth o effeithiolrwydd	Hunanwerthuso, enghreifftiau, meysydd o gryfder a gwendid	Aseiad cyffredinol: 5 – 1 allwedd uchod
<p>Hyrwyddo adroddiadau cyhoeddus effeithiol i randdeiliaid yr awdurdod a'r gymuned leol a mesurau i wella tryloywder ac atebolrwydd.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Gwella sut y mae'r awdurdod yn cyflawni ei gyfrifoldebau ar gyfer adrodd cyhoeddus; er enghraifft, gwell targedu ar y gynulleidfa, iaith blaen. • Adolygu os yw penderfyniadau a wneir drwy sefydliadau partneriaeth yn parhau i fod yn dryloyw a hygyrch i'r cyhoedd ac yn annog mwy o dryloywder. • Cyhoeddi adroddiad blynyddol gan y pwyllgor. 		